

MÁNYOKI ENDRE

Szemközt a pusztulással...

KELET-EURÓPA

Idegesítő szó. Olyan, mint az Európa Ház. Meg a Visegrádi Hármak. Meg a társaik. Minden szó idegesítő, ha elhasználgják. Elhasználni pedig úgy lehet, ha túl sokszor használják rosszul. Arany János is mondta, hogy „fölvállal”.

Ezt a Kelet-Európát pedig túl sokan és túl sokszor használták már rosszul. Mondjuk, megvetőleg. Most pedig megengedőleg. De legfőként politikai fogalomná züllesztve. Politikai kényszerek vagy vágyak olcsó szinonimájaként.

Holott Kelet-Európa más. Elsősorban kultúra. Az emberiség közös tudásának egy darabja. Nem több vagy kevesebb a többi kultúránál, hanem csak ugyanannyira más. Az emberek itt, amikor nem háborúznak, vagy tán még akkor is, esetleg akkor éppen, kicsit jobban értik egymást, mint Angliát. Hogy mást ne mondjak. Nem is beszélve arról, mennyivel jobban értik Angliát, mint Anglia őket.

Arra gondol az ember: akkor ez a népség itt nyilván összetart. És újra meg újra meglepődik, amikor pont a fordítottját látja. Hogy jószerezvel csak akkor tartott össze némiképp, amikor így vagy úgy összetartották. Ilyenkor szoktunk „történelmi paradoxont” emlegetni, jobb híján. Hogy egy csomó fáradságtól megkíméljük magunkat.

Ez a Kelet-Európa nem ilyen. Holott a „szovjet” után, részint abból keletkezett. Ez a Kelet-Európa egy folyóirat, s most már lehetséges, hogy csak volt. Megalapításának ötlete, ha jól tudom, attól a Wintermantel Istvántól származik, aki korábban a Szovjet Irodalom című jó vastag havilap egyik (a?) szerkesztője volt. Ami korántsem volt olyan lap, amilyennek a cím jelzője sejteti. Mindenesetre nagyságrendekkel jobb volt, mint a jelző. (Ebben a bekezdésben túl sokra sikeredett a volt. Nem javítom ki. Tekintsük inkább véletlen metaforának!...)

A Közép-Európa szerény újság. Nem hivalkodó. A mérete kicsi (A/5-ösnek mondják, ha nem tévedek, a fél géppapírnai nagyságot), s terjedelmére nézve sem éppen óriás: 96 oldal, plusz a borító. Ami fehér. Gondolom, nem a szűziességet akarták vele jelképezni, hanem ama „fehér lapot”, a még mindennel teleírható papírt. Kelet-Európát. Amilyen most.

Vagyis ilyenek gondolták őket. Ameddig gondolhatták. Most már, a hírek szerint, nemigen gondolhatják ilyenek. Más, kevésbé tiszta árkusokra írják mások a középeurópát. Sárga újságokba meg színesebbe. De legkivált szürkékbe meg tarkákba. (Nem állhatom meg szóval: a szürkemarhából meg a magyartarkából így lesz, a szemünk láttára, szürketaurka európai.)

Erre a 4 x 96 = 384 oldalra nem akar pénz kerülni. Ezt az uszkve 800 teleírt géppapírt nem óhajtja senki sem világ elé segíteni. Igaz, ami igaz: jó néhány tízezresbe belekerülve évente. A végösszeg tán még félmillióra is fölér. Való igaz, nem éri meg.

Hiszen itt szó sincs a mindannyiunkat naponta magával ragadó politikáról, lenyűgöző ideológiai alapvetésekről, liberalizmus és populizmus már látványában is grandiózus küzdelméről, s más, hasonlóan fontos „kérdésekről”. Ebben a fehérségben csak Vladimir Holan, Tadeusz Rozewicz, Martin Butora, Jordan Radicskov, Szilágyi István, Milan Simecka, Fodor András, Samuel Beckett, Vas István, Gennadij Ajgi,

Tandori Dezső, Slavomir Mrozek, Kukorelly Endre, Kalász Márton, Franz Hodjak, Danijel Dragojevic alakja vibrál; a felének *neve sincs* roppantul büszke ön-tudatunkban, nemhogy személyisége. Itt Havelről meg Gönczről csak annyit tudhatunk meg, hogy okos és vonzó *emberek*, de esendő frók.

Ez a Kelet-Európa, a szellem Kelet-Európája, úgy látszik, kívülreked megint; a vállalkozás menedzserei nem számolnak vele. Hogyan is számolnának, ha egyszer összekeverik az *akváriumot* az *antikváriummal*: a civilizációt a kultúrával.

De azért, legalább a *jövőnek*, s hogy akit érdekel, a még meglevő könyvtárak *valamelyikében* megtalálhassa, idemásolok egy impresszumtöredéket:

„*Kelet-Európa* – Irodalmi, társadalmi és politikai (*nana! ez hamis! M. E.*) folyóirat. Megjelenik negyedévenként (?). *Védnökök* (?): Göncz Árpád és Hazai György. *Szerkesztik*: Wintermantel István, Csűrös Miklós, valamint Ágoston Vilmos és Körtvélyessy Klára. *Kiadó*: Arany Lapok Kft.”

Volt. Múlt?

1992. március 17.

PAPP GYÖRGY: TÁLTOSOK